

Η καλή χρήση του άγχους

Rose-Paule Vinciguerra

Η ψυχανάλυση, ας είμαστε ξεκάθαροι πάνω σ' αυτό, δεν καλλιεργεί κανενός είδους ηρωισμό του άγχους.¹ *Πάντα να ξεαγχώνετε!* έλεγε σταθερά ο Λακάν απευθυνόμενος στους αναλυτές. Πώς λοιπόν θα αντιμετωπίσουμε το άγχος; Πώς θα το υπερβούμε; Αν το άγχος είναι πάντοτε άγχος ενός υποκειμένου που έχει παγιδευτεί σε μια ιδιαίτερη λέξη, δεν υπάρχει άλλος τρόπος να το αντιμετωπίσουμε από το να σκεφτούμε όπως ο Λακάν: «Υπάρχει κάποια αιτία για αυτό»· υπάρχει κάποια αιτία, διότι το αίνιγμα στο βάθος βάθος του άγχους είναι πάντοτε εκείνο της επιθυμίας του Άλλου. Η αντιμετώπιση του άγχους που συγκαλύπτει την έλλειψη του Άλλου, που αναδύεται, όπως λέει ο Λακάν, «όταν λείπει η έλλειψη», όταν επιβάλλεται η περίσσεια της ενορμητικής απαίτησης, συνίσταται στη «συμπτωματοποίησή» του. Από αυτή την άποψη, το διαμορφωμένο σύμπτωμα έχει πάντοτε μια αξία θεραπευτική. Η «φροντίδα για τον εαυτό» για την οποία μίλησε ο Michel Foucault είναι για εμάς η φροντίδα για το σύμπτωμα.

Αλλά το άγχος, όπως έδειξε ο Φρόιντ, είναι επίσης ένα σήμα. Σηματοδοτεί ότι ο κόσμος είναι απόλαυση [jouissance] και όχι αναπαράσταση, ούτε θέληση πίσω από την αναπαράσταση. Το άγχος ως «σήμα του πραγματικού» είναι ως τέτοιο σήμα μιας απόλαυσης που προηγείται της επιθυμίας. Υπό αυτή την έννοια, ο χρόνος του άγχους αποδεικνύεται λογικά απαραίτητος για τη συγκρότηση της επιθυμίας. «Μόνο το άγχος μεταμορφώνει την απόλαυση σε αντικείμενο-αίτιο της επιθυμίας», λέει ο Ζακ-Αλαίν Μιέρ. Το να μπορέσει έπειτα να συσχετίσει το άγχος με την απόλαυση του σώματός του, η οποία έχει παγιδευτεί σε αυτό το αντικείμενο, επιτρέπει σε κάποιον αυτό το αντικείμενο να μπορέσει να το αποχωριστεί ... όπως ένα εξάρτημα. Δεν υπάρχει άλλο φάρμακο για το άγχος από το αίτιο της επιθυμίας.

Υπάρχει λοιπόν καλή χρήση του άγχους, όταν αυτή παύει να συσκοτίζεται από το αφόρητο του φαινομένου που βιώνεται. Με την προϋπόθεση να γνωρίζουμε ότι η απόλαυση που αφορά το σώμα δεν είναι οiwνός κάποιας αρμονίας και ότι υπάρχει μια σταθερά – δομικής φύσεως–, η αποτυχία της σχέσης ανάμεσα στα φύλα. Υπό αυτή την προϋπόθεση, η τρομερή βεβαιότητα του άγχους μπορεί να δώσει τη θέση της σε ένα «μπορείς να ζεις, μπορείς να ζεις με βάση την επιθυμία σου, μη λέγοντας ψέματα στον εαυτό σου, δηλαδή μην κάνοντας το άγχος σου σήμα ενός θεού, αλλά σήμα του πιο ιδιαίτερου που υπάρχει μέσα σου, και το οποίο είναι ευθύνη σου και το οποίο είναι η απόλαυσή σου».

Μετάφραση από τα γαλλικά: Γεώργιος Β. Μητρόπουλος

---

¹ Μεταφράζουμε τμήμα του άρθρου που δημοσιεύτηκε ως: R.-P. Vinciguerra, Pour ou contre la petite pédagogie cruelle, La Cause Freudienne, 2005/1 n° 59, pp. 21-22.